

УДК 177.1

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL COMPONENT OF THE LEGITIMIZATION OF SOCIAL MORALITY**СОЦІОПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ****Goncharova I. P. / Гончарова І. П.**

postgraduate / аспірант

ORCID: 0000-0003-1106-6497

Odessa National Maritime University, Odessa, Mechnikova 34, 65029

Одеський національний морський університет, Одеса, вул. Мечникова 34, 65029

Анотація. В роботі розглядається структурний компонент легітимізації суспільної моралі, її соціально-психологічна складова. А також, та роль яку зазначена складова відіграє у формуванні легітимності та процесі легітимізації суспільної моралі на індивідуальному, міжособистісному та соціальному рівнях. Зачіпається питання соціально психологічної атмосфери та ролі її як контексту для легітимізації моралі.

Ключові слова: соціальний, психологічний, легітимний, легітимізація, мораль, суспільний, структура, рівні.

Вступ.

Існування людини у суспільстві обумовлено певними правилами, вміннями та можливостями і спирається на особисті навички, знання та компетентність. Сприйняття і дотримання правил у суспільстві залежить від їх легітимності, в процесі формування якої приймають участь соціально психологічні явища: наслідування, психологічне зараження, спільні групові емоції тощо. Не останню роль відіграє і соціально психологічний клімат в колективі де легітимізуються моральні правила. Вагомого значення набуває регулятивна функція, роль якої виконують як легітимні правила, так і соціально психологічні чинники. Завдяки регулювальній функції формується безпечна поведінка що особливо є актуальним в критичних ситуаціях, під час громадських і політичних акцій, ведення бойових дій тощо.

Не менш вагомим є і суперечка між індивідуальними суспільно моральними установками та принципами особистості та прийнятими у певному колективі, спільноті, професійній групі тощо, які призводять до внутрішньо особистісних та зовнішніх міжособистісних конфліктів. В наслідок чого в позитивних випадках відшліфовується моральна поведінка та моральні установки особистості чи колективу (у випадку якщо особистість бере на себе роль лідера). У негативних випадках, це може призводити до фрустрації чи девіантної поведінки, не сприйняття особистості колективом. Конструктом в подібних ситуаціях виступає позитивна оцінка, тобто здатність правильно інтерпретувати та усвідомлювати сторонню зовнішню реакцію на свої внутрішні установки та зовнішні дії. Визнавати їх відповідність чи невідповідність, приймати свідомі рішення щодо коректування поведінки, установок чи правил. Встановлювати здоровий баланс між моральними соціально психологічними вимогами та індивідуальними легітимними правилами.

Основний текст.

Легітимізація суспільної моралі має свою історію вивчення. Певні її аспекти досліджується в юридичній, психологічній, соціальній та філософській площині. В соціальній та психологічній площині, як мораль так і легітимність структурно розглядають на індивідуальному, соціальному та психологічному рівнях або індивідуальному, міжособистісних відносин та соціальному. В юридичній сфері пропонується безліч варіантів та підходів до вивчення моралі та легітимності, в тому числі і дослідження укомплектовані таблицями та схемами варіантів [5]. Філософи же перейняли дослідження самої суті моралі та легітимності на індивідуальному та загальному рівнях [4]. Дослідження демонструють складність і неоднозначність інтерпретацій та розуміння, як моралі так і легітимності. В результаті з розуміння вислизає конкретика і розпорошується у варіаціях. Тож, спираючись на принцип знаменитого „леза Оккама” не будемо „примножувати сутності”, а оберемо найбільш очевидні складові.

Легітимізація суспільної моралі, в своєму процесі та результаті спирається на критерії, рівні та глибину. Глибина позначається силою впливу легітимуючого морального правила, погляду чи норми. Критерії відбивають форму, зміст, атрибути, процес, сутність, причини, наслідки, інструменти, механізми, середовище, закони та обґрунтування (виправдання). Рівні зазначають індивідуальну, міжособистісну та соціальну легітимізацію.

Глибина соціопсихологічної складової на легітимізації позначається індивідуальним ступенем прийняття соціально психологічного впливу. Особистості занадто залежні від соціально психологічного клімату в колективі, зазвичай мають низький рівень самооцінки і високий рівень сумніву щодо індивідуальних переконань. Визнані ними правила орієнтуються здебільшого не на індивідуальні переконання, а на колектив і не відрізняються великою глибиною. Тоді як, особистості що впливають на легітимізацію правил іншими, формують соціально психологічний клімат в колективі, мають високий рівень самооцінки та впевненість у своїх індивідуальних переконаннях. Визнані ними правила, зазвичай осмислені та мають глибоку легітимність.

Рівні легітимізації суспільної моралі взаємодіють між собою і корегують один одного в прямому і зворотньому напрямках. Запропоновані соціальні правила та норми відбиваються на особистій реакції, здатності приймати або чинити супротив. Тоді коли індивідуальні проявляються там де їхня дія прямо чи приховано заохочується суспільством, або не зустрічає суспільного спротиву. На міжіндивідуальному рівні легітимна мораль стикається з індивідуальними особливостями опонентів, їхньою здатністю впливати один на одного, приймати до уваги сторонні зауваження, заражувати ідеями, обеззброювати опонента, маніпулювати обставинами, дозволяти чи не дозволяти опоненту переходити певну межу, зважати на суспільні правила чи дозволяти ігнорувати їх [2]. Соціопсихологічна складова тут виконує роль важеля що тисне з одного боку своїми соціальними умовами на психологічні особливості особистості в прийнятті рішення щодо легітимізації того чи іншого морального правила, погляду чи норми; з іншого психологічними

особливостями особистостей на соціальні умови за яких ці правила визнаються за легітимні.

Критерії легітимізації суспільної моралі відбивають процес її формування і втілюється в трьох основних компонентах легітимізації, які складаються з приймача та передавача легітимного та самого легітимуючого. Всі компоненти взаємодіють між собою і впливають один на одного через критерії легітимізації. Так, легітимуюче правило може впливати своєю формою на сприйняття приймачем і на спосіб подачі передавачем. Інструмент за допомогою якого передавач подає правило приймачу, може впливати на ставлення до нього як приймача так і передавача. Причини з яких приймач легітимізує правило можуть впливати на зміст самого правила і обставини за яких передавач його надаватиме.

У разі неправильної інтерпретації змісту, способу, форми подання тощо, легітимуючого правила, погляду чи норми може виникати соціально психологічний конфлікт. На особистісному рівні він пов'язаний зі ступенем розвитку емоційного або соціального інтелекту, вмінням правильно (позитивно) сприймати, доносити, розуміти, інтерпретувати, використовувати емоції та соціальні навички, а також здатністю реалізовувати свої навички, знання та вміння в соціумі дотримуючись індивідуально легітимізованих моральних поглядів, норм і правил.

Соціально психологічний чинник проявляється не тільки в обставинах чи індивідуальних вміннях але і в загальній атмосфері в якій приймається та підноситься легітимуюче моральне правило. Хоча соціально психологічна атмосфера здебільшого виступає як додатковий чинник у легітимізації суспільної моралі його роль не менш вагома, а іноді навіть і провідна у прийнятті рішення щодо визнання певного правила чи поведінки як морального та необхідного. Атмосфера може виконувати роль контексту в якому правило, погляд чи дія можуть виглядати правильними або легітимним (Ю. Габермес).

Висновки.

Легітимізація суспільної моралі має певну структуру до якої входять критерії, рівні та глибина. Рівні поділяються на індивідуальний, міжіндивідуальний та соціальний. Соціопсихологічна складова позначається на кожному з них. Вона може виконувати роль контексту, атмосфери або коректора поведінки, впливати на прийняття рішення, підштовхувати до певної дії, надавати ваги, збільшувати чи зменшувати значущість та необхідність використання правила. Сила соціопсихологічного впливу на легітимність тим менша чим вища самооцінка і краща здатність позитивно оцінювати, інтерпретувати реакцію соціуму на власні дії. У випадку нездатності позитивно (адекватно) оцінювати реакцію соціуму на власну поведінку та переконання особистістю можуть легітимізуватися викривленні моральні норми та уявлення, які позначаються у девіантних відхиленнях в поведінці, фрустрації тощо.

Література:

1. Булах І. С., Алексеева Ю. А. Розвиток моральної самосвідомості особистості підлітка: соціально-психологічний тренінг / І. С. Булах, Алексеева Ю. А. // Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – 2003,

73 с.

2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / Деніел Гоулман ; пер. з англ. С.-Л. Гумецької. – Х.: Віват, 2018. – 512 с.

3. Комар Т. В. Соціально-психологічний простір як чинник професійної зрілості особистості / Т. В. Комар // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України . - 2014. - Вип. 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2014_2_17.pdf.

4. Надурак В. В. Система суспільної моралі: синергетичний підхід : монографія / В. В. Надурак; Прикарпат. нац. ун-т. ім. В. Стефника. – Івано-Франківськ, 2014. – 229 с.

5. Цокур Є. Г. Джерела легітимності політичної влади: в контексті взаємодії держави та громадянського суспільства : дис. ... доктора політичних наук.: 23.00.02 / Цокур Євген Георгійович. – К, 2012. – 411 с.

References:

1. Bulakh I.S., Aleksieieva Yu.A. (2003). Rozvytok moralnoi samosvidomosti osobystosti pidlitka: Sotsialno-psykholohichniy treninh [Development of moral self-awareness of a teenager's personality: Socio-psychological training] in Natsionalnyi pedahohichniy un-t im. M.P.Drahomanova [National Pedagogical University named MP Drahomanov], 73 p.

2. Goleman D. (2018). Emotsiinyi intelekt [Emotional intelligence]; translation from english S.-L. Humetska. – Kh.: Vivat, 512 p.

3. Komar T. V. (2014). Sotsialno-psykholohichniy prostir yak chynnyk profesiinoi zrilosti osobystosti [Social-psychological space as cause for person's professional maturity] in Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine], issue 2, pp. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2893>

4. Nadurak V. V. (2014) Systema suspilnoi morali: synerhetychnyi pidkhid [The system of public morality: a synergistic approach]: in monograph; Prykarpat. nats. un-t. im. V. Stefnyk. – Ivano-Frankivsk [Precarpathian National University named V. Stefnyk. - Ivano-Frankivsk], 229 p.

5. Tsokur Ye. H. (2012). Dzherela lehitymnosti politychnoi vlady: v konteksti vzaiemodii derzhavy ta hromadianskoho suspilstva [Sources of legitimacy of political power: in the context of interaction between the state and civil society]: in dissertation ... Doctor of Political Science: 23.00.02. – К, 411 p.

Abstract. The legitimization of public morality has a certain structure, which includes criteria: levels and depth. Levels are divided into individual, interindividual and social. The socio-psychological component affects each of them. It can act as a context, atmosphere or behavior correction, influence decision-making, push things, give weight, increase or decrease significance, and the need to use the rule. The strength of socio-psychological influence on legitimacy is the lower the higher the self-esteem and the better ability to positively evaluate, interpret the reaction of society to its own actions. In the event of a failure to positively (adequately) evaluate the reaction of society to their own behavior and person's conviction may legitimize the distortion of moral norms and ideas, which are reflected in deviant deviations in behavior, frustration, etc.

Key words: social, psychological, legitimate, legitimizing, moral, social, structure, levels.

Науковий керівник: к.ф.н., доц., зав. каф. філософії, Куліченко В.В.

Стаття підготовлена в рамках Програми дослідження кафедри філософії ОНМУ: „Актуальні проблеми загальнолюдської цивілізації”, дисертаційного дослідження „Легітимізація суспільної моралі в трансформаційних процесах сучасного українського суспільства”.

Стаття відправлена: 24.08.2018 г.

© Гончарова І. П.